

УКРАЇНА ТА ОБСЄ: РЕАЛЬНІСТЬ ТА ПРОГНОЗИ

Доценко Олена Михайлівна,
доцент кафедри міжнародних відносин, міжнародної інформації та безпеки,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
кандидат юридичних наук,
olena.dotsenko@karazin.ua

Булгакова Ольга Олексіївна,
студентка 4 курсу факультету міжнародних
економічних відносин та туристичного бізнесу,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
olgabulgakova199@gmail.com

Роль Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) на міжнародній геополітичній мапі світу ще з моменту останнього сьомого саміту в місті Астана (нині – Нур-Султан) є досі суперечливою. Так, засідання 38 лідерів держав світу, яке відбувалося у столиці Казахстану 1–2 грудня 2010 року і було присвячено 35-тій річниці Гельсінського Заключного акту та 20-тій річниці Паризької хартії для нової Європи, не можна назвати достатньо результативним. Незважаючи на прийняття із великою затримкою заключного документу – Астанинської декларації [1] та доктрини «Спільного дому від Ванкувера до Владивостока» із урахуванням всіх «оголених» суперечностей, що існували і на євразійському просторі, і в самій Європі, після зазначеного саміту деякі розбіжності між низкою країн навколо територіальних затяжних конфліктів пострадянського простору, що на той момент стосувалися Південної Осетії, Абхазії, Придністров'я та Нагірного Карабаху, навіть посилювалися [5].

У свою чергу, ситуація ж збройного конфлікту, що виникла на сході України з 2014 року, поставила питання необхідності підтримки та допомоги в її подоланні з боку міжнародної спільноти, тому проблема врегулювання зазначеного конфлікту та припинення руйнівного впливу конфлікту в Україні на європейську архітектуру безпеки в цілому стала пріоритетною у порядку денному всіх засідань та форумів ОБСЄ [8].

Отже, метою даного дослідження є визначення поточного стану подальших перспектив діяльності ОБСЄ у врегулюванні конфлікту на сході України.

Наразі, з урахуванням консенсусного порядку ухвалення рішень в керівних органах ОБСЄ було прийнято всього три із низки неодноразово запропонованих українською стороною пропозицій, але їх прийняття позитивним чином характеризує статус України на світовій арені в аспекті забезпечення міжнародної безпеки, а саме мова йде про наступні документи:

1) Рішення Постійної ради ОБСЄ від 21 березня 2014 року PC.DEC/1117 «Щодо розгортання Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні» [4];

2) Декларація 1034-го (спеціального) засідання Постійної ради ОБСЄ від 20 січня 2015 року PC.DOC/2/15 [2];

3) Декларація на підтримку Спеціальної Моніторингової Місії ОБСЄ в Україні внаслідок трагічного інциденту, що стався 23 квітня 2017 року [3].

Слід зазначити, що незначна кількість імplementованих пропозицій може бути обумовлена саме позицією Російської Федерації стосовно України, адже саме РФ нарівні із іншими 56-ма державами-членами ОБСЄ продовжує на підставі загального консенсусу брати участь та впливати на прийняття всіх рішень даної міжнародної організації, в тому числі щодо роботи останньої на території України [8]. Так, наприклад, РФ надала свою згоду на присутність Спеціальної моніторингової місії (СММ) на території України ще у березні 2014 року, але за винятком Криму.

Серед негативних рис поточного стану ефективності роботи ОБСЄ щодо врегулювання конфлікту в Україні визначають неможливість вільного доступу спостерігачів СММ на всю територію Донбасу, в тому числі тимчасово непідконтрольну Україні [10]. А отже, моніторинг СММ не можна назвати повним, а можливості спостерігачів є обмеженими.

Разом з цим, не можна не враховувати і наявні позитивні наслідки роботи ОБСЄ для української сторони. Перш за все, дана організація залишається єдиною платформою, у рамках якої Україні вдалося знайти більш-менш дієві багатосторонні механізми для врегулювання кризової ситуації. Зокрема, завдяки рішенням ОБСЄ став можливим переговорний процес між РФ та Україною на прийнятних для обох сторін умовах, що відкриває для обох сторін новий простір для дипломатичних маневрів та низки компромісів. Крім того, ОБСЄ має досить значний рівень міжнародної довіри, що виключає можливість окремих країн звинуватити організацію в упередженості.

Щодо перспектив діяльності ОБСЄ в Україні, слід зазначити, що на сьогоднішній день невирішеним залишається питання щодо створення спільної місії ОБСЄ і ООН для врегулювання ситуації на Донбасі, яка, за словами экс-міністра іноземних справ України П. Клімкіна, повинна мати військовий компонент, поліцейський компонент і міжнародну адміністрацію [6]. Про це було згадано ще 16 січня 2019 року під час чергових переговорів у Мінську, а вже 13 вересня Президент України В. Зеленський [9] ще раз зробив акцент на важливості імплементації даного проекту, а саме на тому, що миротворці мають розташовуватися тільки на державному кордоні, адже саме невирішеність останнього питання щодо локації місії викликає найбільше суперечностей, що було однією з підстав несхвалення у Раді Безпеки ООН за його попередника [10].

З іншого боку, чинний голова ОБСЄ, міністр закордонних справ Словаччини М. Лайчак [7] у своєму виступі на щорічному форумі «Ялтинської європейської стратегії» (YES) вже 14 вересня цього ж року наголосив на тому, що дискусії про миротворчу операцію на Донбасі потребують сталого перемир'я в регіоні, яке наразі відсутнє. До того ж, дипломат повідомив про наявність двох бачень діяльності миротворчої місії на українських територіях з боку ОБСЄ, які є повністю несумісними між собою, в результаті чого, на його думку, виконання Мінських домовленостей

є єдиним реальним варіантом врегулювання українсько-російського конфлікту.

У такий спосіб, підсумовуючи вищезазначене можна зробити висновок, що на даний момент ОБСЄ є одним з ключових гарантів забезпечення безпеки нашої країни на міжнародній арені і свого роду «лакмусовим папером» із визначення поточного стану конфлікту на сході України. Наявність як позитивних так і негативних рис ефективності діяльності ОБСЄ на території нашої країни обумовлює неоднозначну оцінку діяльності даної міжнародної організації як в Україні, так і як основного інституту забезпечення загальноєвропейської безпеки в цілому. Серед перспектив діяльності ОБСЄ в Україні можна визначити можливість створення спільної миротворчої місії ОБСЄ і ООН для врегулювання ситуації на Донбасі, введення якої поряд з виконанням Мінських домовленостей може стати значним кроком на шляху врегулювання збройного конфлікту в Україні.

Список використаних джерел:

1. Астанинская юбилейная декларация: на пути к сообществу безопасности. SUM.DOC/1/10. 3 December 2010. *Организация по безопасности и сотрудничеству в Европе. Встреча на высшем уровне.* Астана, 2010 г. 14 с. URL: <https://www.osce.org/ru/cio/74990?download=true> (Дата обращения: 27.09.2019).
2. Declaration of the 1034th (Special) Permanent Council Meeting. PC.DOC/2/15. 20 January 2015. *Organization for Security and Co-operation in Europe. Permanent Council.* URL: <https://www.osce.org/pc/135541?download=true> (Last Accessed: 27.09.2019).
3. Declaration of Support for the Special Monitoring Mission to Ukraine Following the Tragic Incident that Occurred on 23 April 2017. PC.DOC/1/17. 27 April 2017. *Organization for Security and Co-operation in Europe. Permanent Council.* URL: https://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/vienna/files/pcdoc0001_support_for_SMM_Ukraine_en.pdf (Last Accessed: 27.09.2019).
4. Decision No. 117 Deployment of an OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine. PC.DEC/1117. 21 March 2014. *Organization for Security and Co-operation in Europe. Permanent Council.* URL: <https://www.osce.org/pc/116747?download=true> (Last Accessed: 27.09.2019).

5. Тастенов А. Астанинский Саммит ОБСЕ: итоги и решения. KAZENERGY. 2011. № 1 (43). URL: <http://old.kazenergy.com/ru/1-43-2011/1400-2011-07-25-15-42-26.html> (Дата обращения: 27.09.2019).
6. В ОБСЕ пропонується спільну миротворчу місію з ООН на Донбасі – Клімкін. *Радіо Свобода*. 16 січня 2019. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-klimkin-obse-myrotvortsi/29713428.html> (Дата звернення: 27.09.2019).
7. Голова ОБСЕ пояснив, у чому є складнощі з ідеєю миротворців для України. *Європейська правда*. 14 вересня 2019. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/09/14/7100751/> (Дата звернення: 27.09.2019).
8. Залучення ОБСЕ до процесу врегулювання російсько-українського конфлікту. *МЗС України*. URL: https://vienna.mfa.gov.ua/ua/ukraine-io/osce/OSCE_role (Дата звернення: 27.09.2019).
9. Зеленський підтримав збереження формули Порошенка щодо миротворців. *Європейська правда*. 13 вересня 2019. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2019/09/13/7100690> (Дата звернення: 27.09.2019).
10. Снігір О. ОБСЕ в Україні: роль Росії, СММ та питання миротворчого контингенту. *ЛІГА.Блоги*. 01.10.2016. URL: <https://blog.liga.net/user/osnigir/article/24157> (Дата звернення: 27.09.2019).
11. Плотникова А. Саммит ОБСЕ в Астане: оценивают эксперты. Голос Америки. 02 Декабрь, 2010. URL: <https://www.golos-ameriki.ru/a/summit-osce-2010-12-02-111212634/190917.html> (Дата обращения: 27.09.2019).